

2020

EUSRAT

műhelytanulmányok

LUDOVIKA
EGYETEMI KIADÓ

2020

EUSTRAT

műhelytanulmányok

LUDOVIKA
EGYETEMI KIADÓ

Impresszum

**A Nemzeti Közszoigálati Egyetem
Eötvös József Kutatóközpont
Európa Stratégia Kutatóintézet kiadványa**

Szerkesztőbizottság

Bagi Nikoletta Dóra
Pató Viktória Lilla
Schmidt Laura
Tóth Bettina

Lektor:

Dr. Navracsics Tibor

A szerkesztőség címe: 1083 Budapest, Ludovika tér 2.

A szerkesztőség e-mail-címe: schmidt.laura@uni-nke.hu

Weboldal: <https://eustrat.uni-nke.hu>

Kiadó: Nemzeti Közszoigálati Egyetem, Ludovika Egyetemi Kiadó

Székhely: 1083 Budapest, Ludovika tér 2.

Kapcsolat: kiadvanyok@uni-nke.hu

A kiadásért felel: Deli Gergely rektor

Olvasószerkesztők: Bujdosó Hajnalka, Gergely Zsuzsánna, Resofszki Ágnes

Tördelőszerkesztő: Stubnya Tibor

Tartalom

Szerzők rövid szakmai életrajza	6
---------------------------------	---

Biztonság- és védelempolitika

Tárnok Balázs

A Bizottság bemutatta a migrációs paktum új tervezetét – továbbra is a migráció menedzselése és nem annak megállítása a cél	12
---	----

Miszlivetz Áron James

Elnöki ügyek: transzatlanti partner vagy védelmi szövetséges?	19
---	----

Demokrácia és jogállamiság

Navracsics Tibor

Demokrácia és járvány	23
-----------------------	----

Gát Ákos Bence

Az Európai Unió és a jogállamiság: az elmúlt évtized trendje	28
--	----

Petri Bernadett

Münchhausen báró a mocsárban – Az Európai Parlament áprilisi távolsági plenáris ülése a koronavírus elleni küzdelemről	37
--	----

Pató Viktória Lilla

EYE 2020 – az Európai Ifjúsági Rendezvény és a részvételi demokrácia	44
--	----

Navracsics Tibor

Beszéd az Európai Unió állapotáról	51
------------------------------------	----

Kalas Vivien

Közérdek vagy önérdék? – Az Európai Parlament választási reformról szóló javaslata	54
--	----

Digitalizáció, innováció és tudományfejlesztés

Pató Viktória Lilla

Nemek közötti egyenlőtlenség a digitális térben, a Digital Gender Gap	58
---	----

Pató Viktória Lilla

Újabb mérföldkőhöz érkezett az Európai Bizottság a Digitális Európa felé vezető úton	63
--	----

Gazdaság és pénzügy

Máthé Réka Zsuzsánna

Skizofrén csiga a nyeregben?	69
------------------------------	----

<i>Máthé Réka Zsuzsánna</i>	
A német nemzeti érdekek összeütközése a lopakodó föderalizmussal	74
<i>Máthé Réka Zsuzsánna</i>	
Mire lesz több és mire kevesebb pénz?	78
<i>Máthé Réka Zsuzsánna</i>	
Felértékelődött a régiók szerepe	82
<i>Máthé Réka Zsuzsánna</i>	
K mint katasztrófa?	85
<i>Kalas Vivien</i>	
Bizottsági jelentés egy erősebb Európáért	88
<i>Máthé Réka Zsuzsánna</i>	
Szegény Európa egyre szegényebb	92
<i>Máthé Réka Zsuzsánna</i>	
Csőbörből vödörbe: krízisből válságba?	96
<i>Petri Bernadett</i>	
Lehetetlenre nem szabad vállalkozni – uniós zöldpolitikai célok és a kisvállalkozások jövője	99

Kisebbségpolitika

<i>Varga Csilla</i>	
Megemlékezés vagy ünneplés? – Trianon a szomszédainknál	105

Oktatás és kultúra

<i>Kalas Vivien</i>	
Tanulmányi mobilitás: tovább nő a különbség Kelet- és Nyugat-Európa között?	109
<i>Kalas Vivien</i>	
Az európai oktatáspolitikai új irányvonalai	113
<i>Kalas Vivien</i>	
A tagállamok oktatási és képzési eredményei a 2020-as célok tükrében	117

Szomszédságpolitika

<i>Miszlivetz Áron James</i>	
Zágrábtól Záhgrábig: Csúcson a Nyugat-Balkán?	121

Uniós intézmények

<i>Petri Bernadett</i>	
Képviselői immunitás az Európai Parlamentben – A mentelmi jog alkalmazásának aktualitásai	124

<i>Petri Bernadett</i>	Érzéksalódás vagy integrációra mért ütés – miről is szól tulajdonképpen a Német Szövetségi Alkotmánybíróság döntése?	134
<i>Petri Bernadett</i>	Luxemburg kontra Strasbourg – jogértelmezési bizonytalanságok a tranzitóna vitában	144
<i>Petri Bernadett</i>	Ockham borotvája a Jogi Bizottságban – az új biztosjelöltek összeférhetlenségi vizsgálata	158
<i>Petri Bernadett</i>	Az Európai Parlament és a kiéheztetés politikája – néhány gondolat Katarina Barley nyilatkozatának margójára	164
<i>Petri Bernadett</i>	Időközi alelnökválasztás az Európai Parlamentben és a D'Hondt-rendszer aktualitásai	171
<i>Petri Bernadett</i>	Az Európai Unió 2020-ban V. – Az Európai Parlament	177

V4

<i>Tárnok Balázs</i>	Milyen hatással lesz az új szlovák kormány a V4-es együttműködésre?	186
----------------------	---	-----

English studies

<i>Áron James Miszlivetz</i>	Reimagining European Enlargement: A New Way Forward?	192
<i>Balázs Tárnok</i>	Impact of the Coronavirus on ECI Procedures – Will the Commission Extend Deadlines?	195
<i>Áron James Miszlivetz</i>	External Remedy for a Pandemic: Supporting the Eastern Partnership	201
<i>Áron James Miszlivetz</i>	Macro-financial Assistance in Challenging Times: The EU in Ukraine	205
<i>Balázs Tárnok</i>	Slovakia Still Applying the Beneš Decrees – Principle of Collective Guilt in the European Union	210
<i>Áron James Miszlivetz</i>	Western Balkans at the Door: The New Enlargement Package	217

Szerzők rövid szakmai életrajza

Gát Ákos Bence a Párizsi Sciences Pón, a Strasbourgi Egyetemen, a Paris 1 Panthéon-Sorbonne Egyetemen és az ENA-n szerzett jogász, politológus és közigazgatási diplomákat, egy évig tanult ösztöndíjasként a barcelonai Pompeu Fabra Egyetemen. 2011-ben megalapította a Duel Amical – vitapolitika.hu nemzetközi internetes vitamagazint. 2014-től az Igazságügyi Minisztérium munkatársa és a Szegedi Tudományegyetem óraadója. Kutatóként dolgozott a Századvég Alapítványnál, valamint jogi tanácsadóként az Európai Parlament elnöki kabinetében. 2018-ban lefordította Bertrand Mathieu francia alkotmányjogász professzor *A jog a demokrácia ellen?* című könyvét, 2019-ben saját könyve jelent meg *Küzdelem az Európai színtéren – a Magyarországgal szembeni „jogállamiság”-kritika feltáratlan összefüggései* címmel.

Tudományos tevékenységét 2019-től a Nemzeti Közzolgálati Egyetemen folytatja doktoranduszként és az Eötvös József Kutatóközpont Európa Stratégia Kutatóintézet (EUSRAT) kutatójaként.

Szakterületei közé tartoznak a francia–magyar kapcsolatok, az európai jog és az európai politika, fő kutatási témája az európai uniós jogállamiság-politika.

Kalas Vivien 2019-ben szerzett diplomát az Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának politológia alapszakán. 2021-ben fejezte be tanulmányait az ELTE ÁJK politikatudomány mesterszakán.

2021 szeptemberétől az ELTE ÁJK Politikatudományi Doktori Iskolájának PhD-hallgatója.

2020 januárjától a Nemzeti Közzolgálati Egyetem Eötvös József Kutatóközpont Európa Stratégia Kutatóintézetének (EUSRAT) munkatársa.

Főbb kutatási területei közé tartozik az Európai Tanács döntéshozatala, az európai uniós demokrácia, a jogállamisági kérdések, illetve az Európai Unió oktatáspolitikája.

Dr. Máthé Réka Zsuzsánna PhD előbb kommunikációt, valamint német nyelvet és irodalmat tanult, később okleveles közgazdász végzettséget szerzett közintézmények menedzsmentje szakirányon a Michigan State University és a Babes-Bolyai Tudományegyetem közösen működtetett mesterképzésén. Tanulmányait a Nemzeti Közzolgálati Egyetem Közigazgatás-tudományi Doktori Iskolájában

Szerzők rövid szakmai életrajza

folytatta, a képzés keretein belül ösztöndíjjal tanult a prágai Károly Egyetemen. Doktori tanulmányaival egy időben ösztöndíjasként tanult a College of Europe mesterképzésén, ahol európai politikatudomány és közigazgatás szakon végzett. Felsőfokú tanulmányait román, német, angol és francia nyelveken végezte.

Tudományos tevékenysége során országos kutatói pályázatot nyert 2014-ben, amelynek szakmai felügyelője a Magyar Tudományos Akadémia volt, valamint 2017-ben az Új Nemzeti Kiválóság Program ösztöndíjpályázatán nyert doktorjelölt kategóriában. Számos nemzetközi konferencián adott elő, és több hazai és nemzetközileg is jegyzett folyóiratban megjelent publikációja van. Oktatott a Budapesti Corvinus Egyetemen és a Nemzeti Közszolgálati Egyetemen.

Kutatóként dolgozott az NKE Amerika Tanulmányok Kutatóintézetben, munkáját 2020-tól az Európa Stratégia Kutatóintézetben (EUSTRAT) folytatja. Itt elsősorban a gazdasági és pénzügyi, valamint kohéziós politikákkal foglalkozik, de a szakterületei közé tartozik a szociális politikák, a nyilvános diplomácia, az európai és amerikai identitás, a társadalmi mozgalmak, valamint a társadalmi tőke is.

Miszlivetz Áron James 2012–2015 között a leideni egyetem nemzetközi tanulmányok (BA) hallgatója, majd 2018-ban a bruges-i College of Europe, Nemzetközi Kapcsolatok és Diplomácia szakirány ösztöndíjas mesterhallgatója. Diplomamunkáját az EU antikorrupciós tevékenységéről írta az ukrán védelmi szektorban, amely során elnyerte a legjobb antikorrupciós témájú szakdolgozat díját. 2018-tól az Európai Unió Ügyekért Felelős Államtitkárság fősztályvezető-helyetteseként, jelenleg a kabinetben segíti a magyar EU-s szakpolitikák koordinációját. 2020 márciusától a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Európa Stratégia Kutatóintézet kutatója. 2021 márciusától az Európai Bizottság Szomszédosságpolitika és Bővítés Főigazgatóságán kiküldött nemzeti szakértőként segíti a Bizottság munkáját.

Kutatási témái: EU-s szomszédosságpolitika, Keleti Partnerség, Nyugat-Balkán, EU-s biztonság- és védelempolitika, EU–NATO-kapcsolatok.

Dr. Navracsics Tibor 1990-ben szerzett diplomát az ELTE Állam- és Jogtudományi Karán. 1999-ben doktorált az ELTE ÁJK-n politikatudományból. 2006-tól 2014-ig a Fidesz országgyűlési képviselője és frakcióvezetője volt. 2010 és 2014 között közigazgatási és igazságügyi miniszteri és miniszterelnök-helyettesi pozícióit

Csőörből vödörbe: krízisből válságba?

Az európai közös adósságvállalás és annak feltételei körül számos heves vita született. Ezeknek középpontjában többnyire egy rövid- vagy középtávú szemlélet áll, amelyek mögött a tagállamok eltérő, sőt akár egymással ellentétes gazdasági és politikai érdekei állnak. A hosszú távú következményekről azonban kevesebb szó esik.

A koronavírus-járvány a teljes világgazdaságot súlyosan érintette, így az uniós tagállamokat is. A legnagyobb kárt többnyire a már korábban is magas államháztartási hiánnyal és államadóssággal küzdő déli államok szenvedték el. Görögország, Olaszország, Portugália, Franciaország, Ciprus és Spanyolország GDP-arányos államadóssága a pandémia előtt is jóval meghaladta¹ az uniós 80%-os átlagot. A Bizottság előrejelzései szerint az euróövezet GDP-arányos összesített államháztartási hiánya 2020-ban a tavalyi értékek csaknem tizenötszörösére fog ugrani, és a következő években sem várhatunk jelentős javulást – erről részletesebben itt² írtunk.

Az euróövezet államadóssága is aggasztóan alakul: az év második negyedében mért államadósság GDP-ben mért aránya több uniós tagállam esetében is meghaladta³ a 110%-ot, mint például Belgium, Franciaország, Ciprus és Spanyolország. Még ennél is magasabb Portugália 126,1%-os, Olaszország 149,4%-os, vagy Görögország 187,4%-os államadóssága. Az említett tagállamok magas államadóssága nem új keletű, akár több évtizede is küzdenek a jelenséggel. A tekintetben, hogy hány százalékos államadósság lenne „ideális” vagy „megengedett”, egyáltalán nincsen egyetértés, egy finanszírozható államadósság önmagában nem jelentene gondot. Ugyanakkor fontos kiemelni, hogy ezek az értékek nagyon távol állnak a Németország ordoliberalis gazdasági modelljét követő uniós modelltől, és a koppenhágai kritériumokban, valamint a Stabilitási és Növekedési Paktumban meghatározott 60%-tól.

A magas államadósság önmagában talán nem is lenne akkora probléma, hiszen már egy évtizede Japánnak is 200% feletti államadóssága van. Csakhogy

¹ Lásd: <https://tradingeconomics.com/country-list/government-debt-to-gdp?continent=europe>

² Máthé Réka Zsuzsanna: *Szegény Európa egyre szegényebb*. Európa Stratégia Kutatóintézet, 2020. november 16.

³ Eurostat: *Second Quarter of 2020 Compared with First Quarter of 2020* (2020. október 22.).

Japán esetében ez túlnyomórészt belső adósság, azaz a kormányzat a költségvetési hiányt belföldi hitel- és tőkepiacok segítségével finanszírozza, vagyis saját állampolgárainak tartozik. Ugyanakkor sajnos ez nem mondható el az Európai Unióról. Az IMF adatai⁴ szerint a világon a legmagasabb külső államadóssága az Egyesült Államoknak van, mintegy 21 310 milliárd dollár. Ezt követi kellő távolságból ugyan, de a világon másodikként, az euróövezet a maga 17 000 milliárd dollárnyi külső adósságával. Ennek túlnyomó többségét Franciaország és Németország halmozta fel, egyenként több mint 6000 milliárd dollárt, valamint Luxemburg, amelynek csaknem 4000 dollármilliárdos adóssága van. Ezekhez képest Olaszország, a maga 2548 milliárd dollár feletti külső adósságával nem tűnik különösebben aggasztó esetnek.

Ennek ellenére mégiscsak Claudio Borghi, aki az olaszországi Lega, a Salvini-párt gazdasági főtanácsadója és az olasz parlament alsóházának költségvetési bizottságának elnöke, vetette fel,⁵ hogy az Európai Központi Bank engedje el a válság kezelése miatt keletkező nagyjából 250 milliárd eurós (296 milliárd dollár) olasz adósság legalább egy részét. A kezdetben az 5 Csillag Mozgalommal együttműködő közgazdász régóta hangsúlyozza, hogy Olaszország számára előnytelen az euróövezeti tagság, és többször is szorgalmazta már az olasz líra visszavezetésének ötletét. Olaszország népessége, akárcsak a legtöbb európai országé, az előregedéssel küzd, a fiatalok munkanélkülisége növekedik, így általános produktivitása is csökken. Mindez az adósság fenntarthatóságát kérdőjelezi meg. Az amúgy is súlyos gazdasági nehézségekkel küzdő Olaszországot a világválság által okozott gazdasági lassulás rendkívül súlyosan érintette, így érthető, hogy a keletkező adósság elengedését szeretné.

Az Európai Központi bank az elmúlt öt év alatt mintegy 3 billió euró értékben vásárolt közzsféra kötvényeket, hogy megkísérelje fellendíteni az euróövezet inflációját, valamint, hogy újabban olcsón tartsa a hiteleket, és a koronavírus-járvány miatt ne lassuljon le még inkább a gazdaság. Ugyanakkor, az Európai Központi Bank elnöke, Christine Lagarde az uniós alapszerződésekre hivatkozva teljes mértékben elzárkózott⁶ az adósság lehetséges elengedésétől.

Az olasz kérdésfelvetés rámutat egy igencsak kényes kérdésre: középtávon könnyű az uniós hitelek finanszírozására alkalmas befektetőket találni, ám hosszú távon több kockázat is felmerül. Kérdéses, hogy az Olaszországhoz

⁴ Lásd: <https://databank.worldbank.org/embed-int/C1-SDDS-New/id/86cdd9e8>

⁵ Chiara Albanese – Alessandro Speciale: Top Aide to Italy's Conte Wants ECB to Cancel Pandemic Debt. *Bloomberg*, 2020. november 26.

⁶ Francesco Canepa: ECB Can't Go Bankrupt even it Suffers Losses. *Reuters*, 2020. november 19.

hasonlóan előregedő népességű, csökkenő produktivitású, elsősorban déli uniós tagállamokkal közösen felvett adósság mennyire lesz fenntartható. Olaszországhoz hasonló helyzetben van Görögország, Franciaország és Portugália is, de Belgium és Luxemburg lakossága is előregedett, és ezek az államok is jelentős adósságot halmoztak fel. Már a hitelek felvétele előtt egyes tagállamok az államcsőd szélén álltak, és gazdaságuk megmentése előbb-utóbb az euróövezet országaira hárul.

Ezek miatt valószínű, hogy a fegyelmesebb tagállamok adóssága is növekedni fog. Ilyen körülmények között várható, hogy a közös adósság, illetve a törlesztőhitelek visszafizetése a vártnál nehezebb lesz, valamint, hogy az Unió nehezebben fogja tudni más, külső forrásokból finanszírozni adósságait. Első lépésben nagy valószínűséggel a közös fiskális politika bevezetését eredményezné, de nem valószínű, hogy ez nagyon eltérő politikai és gazdasági kultúrájú tagállamok gazdasági nehézségeit orvosolni tudná. Mi több, ez a társadalmi feszültségek növekedését fogja maga után vonni, és úgy a szélsőséges bal-, mint a jobboldali mozgalmak és pártok erősödéséhez vezethet. A mélyen megosztott unió instabil politikai környezete kevésbé lesz vonzó a befektetők számára. Mindez megnöveli annak esélyét, hogy az Európai Unió adósságcsapdában találhatja magát. Jelenleg is az Egyesült Államok és az Európai Unió rendelkeznek a legnagyobb külső adóssággal – a jelek szerint ez egyre inkább növekedni fog, miközben egyre kevésbé lesznek képesek fenntartani az adósságukat.

2020. november 29.

Felhasznált irodalom

- Albanese, Chiara – Alessandro Speciale: Top Aide to Italy's Conte Wants ECB to Cancel Pandemic Debt. *Bloomberg*, 2020. november 26. Online: www.bloomberg.com/news/articles/2020-11-26/italy-wants-ecb-to-cancel-pandemic-debt-conte-s-top-aide-says
- Canepa, Francesco: ECB Can't Go Bankrupt even it Suffers Losses. *Reuters*, 2020. november 19. Online: www.reuters.com/article/us-ecb-policy-bonds-idINKBN27Z12S
- Eurostat: *Second Quarter of 2020 Compared with First Quarter of 2020* (2020. október 22.). Online: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/11442886/2-22102020-BP-EN.pdf/a21ffb8-09c9-b520-8fa9-6e804146bf0f>
- Máthé Réka Zsuzsánna: *Szegény Európa egyre szegényebb*. Európa Stratégia Kutatóintézet, 2020. november 16. Online: <https://eustrat.uni-nke.hu/hirek/2020/11/16/szegeny-europa-egyre-szegenyebb>

Az EUSTRAT Műhelytanulmányok a Nemzeti Közzolgálati Egyetem Eötvös József Kutatóközpont Európa Stratégia Kutatóintézet munkatársainak azon gyorsjelentéseit tartalmazza, amelyek meghaladják egy blogbejegyzés terjedelmét, tanulmányok előtanulmányaiként szolgálnak. Célunk, hogy minél aktuálisabb témákat dolgozzunk fel, kutatási részeredmények bemutatásával. Az elemzések az Európai Bizottság struktúrájának megfelelően a magyarországi viszonylatban is kiemelten kezelt szakpolitikákat fogják össze, úgymint a biztonság- és védelempolitika, a demokrácia és jogállamiság, a digitalizáció, a gazdaság és pénzügy, a kisebbségpolitika, az oktatás és kultúra, valamint a szomszédság- és bővítéspolitika.

A tanulmánykötetet ajánljuk az Európai Unió iránt érdeklődő szakmai közvélemény számára, amely az európai integrációról való intenzívebb kommunikációt szolgálja magyar és angol nyelven egyaránt.

The EUSTRAT Working Papers contains quick reports from the researchers of the Europe Strategy Research Institute of the Eötvös József Research Center at the University of Public Service, which exceed the scope of a blog post, and serve as preliminary studies. Our goal is to process current topics by presenting partial research results. In line with the structure of the European Commission, the analyzes bring together policies that are a priority in Hungary, such as security and defense policy, democracy and the rule of law, digitalisation, economy and finance, minority policy, education and culture, neighborhood and enlargement policy.

I recommend the working papers to the professional public interested in the European Union, which serves for more intensive communication about European integration in both Hungarian and English languages.